

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษากระบวนการปรับตัวของผู้ดูแลหลักในครอบครัวผู้สูงอายุอัลไซเมอร์ โดยมีระเบียบวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้ดูแลหลักที่เข้าร่วมกิจกรรมกับสมาคมผู้ดูแลผู้ป่วยสมองเสื่อมแห่งประเทศไทย มีความสัมพันธ์ในลักษณะเครือญาติกับผู้สูงอายุอัลไซเมอร์ ได้แก่ สามี ภรรยา บุตร และญาติ ซึ่งอาศัยอยู่ในครัวเรือนเดียวกับผู้สูงอายุ และยินดีให้ความร่วมมือในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In - depth Interview) โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งผู้วิจัยมีการกำหนดคุณสมบัติของผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้ให้ข้อมูลต้องเป็นผู้ที่ทำหน้าที่หลักในการดูแลผู้สูงอายุที่ป่วยด้วยโรคอัลไซเมอร์ และผู้สูงอายุอัลไซเมอร์ต้องได้รับการวินิจฉัยจากแพทย์แล้วว่าป่วยเป็นโรคอัลไซเมอร์ในระยะที่ 1 ระยะที่ 2 และระยะที่ 3 รวมทั้งผู้ดูแลต้องเป็นผู้ที่ทำหน้าที่หลักในการดูแลผู้ป่วยในระยะเริ่มต้นของโรคอัลไซเมอร์จนถึงปัจจุบัน ทั้งนี้ผู้ให้ข้อมูลจะต้องเป็นผู้ที่มีความเต็มใจและยินยอมเข้าร่วมในการวิจัย ซึ่งผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลกับผู้ดูแลหลักจนกว่าข้อมูลจะมีความอิ่มตัว ซึ่งการศึกษานี้มีผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวนรวมทั้งสิ้น 20 ราย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยเป็นเครื่องมือสำคัญในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยอาศัยเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ เครื่องบันทึกเสียงและแนวคำถามการสัมภาษณ์ (ภาคผนวก) ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยการผ่านการศึกษาเอกสารและรายงานการศึกษาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการปรับตัวของผู้ดูแลหลักในครอบครัวผู้สูงอายุอัลไซเมอร์ ทั้งนี้ แนวคำถามการสัมภาษณ์ได้ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาจากคณะกรรมการที่ปรึกษา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกต และทั้งการบันทึกภาคสนาม ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนเตรียมความพร้อมก่อนการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดทฤษฎีกระบวนการปรับตัวของผู้ดูแลหลัก ในครอบครัวผู้สูงอายุอัลไซเมอร์ เพื่อสามารถนำมาใช้ในการอธิบายกระบวนการปรับตัวของผู้ดูแลหลัก ในครอบครัวผู้สูงอายุอัลไซเมอร์ รวมถึงเป็นแนวทางในการสร้างข้อคำถามในการสัมภาษณ์ เพื่อให้ได้คำตอบในระดับลึกและได้เนื้อหาที่ครอบคลุม

2. ผู้วิจัยมีการเตรียมความพร้อมในวิธีการศึกษาเชิงคุณภาพโดยการเข้ารับการอบรมเรื่องการวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ และศึกษาจากเอกสารวิชาการ เพื่อเป็นแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ เทคนิคการสัมภาษณ์ทั่วไป เทคนิคการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และเทคนิคการสังเกตตลอดจนวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลและการเขียนผลงานวิจัยเชิงคุณภาพ

3. ผู้วิจัยทำแบบเสนอเพื่อขอรับการพิจารณาด้านจริยธรรมของการวิจัยในมนุษย์ต่อ คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยได้เข้าร่วมกิจกรรมกับสมาคมผู้ดูแลผู้ป่วยสมองเสื่อมแห่งประเทศไทย แนะนำตนเอง อธิบายสาเหตุของการเข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งเกี่ยวข้องกับการวิจัย และสอบถามความสมัครใจของผู้ดูแลในการเข้าร่วมโครงการวิจัย ซึ่งผู้วิจัยได้แจ้งวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย รวมทั้งอธิบายถึงจรรยาบรรณในการวิจัยให้สมาชิกที่ยินดีเข้าร่วมโครงการวิจัยทราบ และให้ผู้ให้ข้อมูลอ่านหนังสือแสดงความยินยอมการเข้าร่วมโครงการวิจัยโดยไม่ต้องลงลายมือชื่อเป็นลายลักษณ์อักษร เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นหรือซักถาม ผู้วิจัยชี้แจงเรื่องการพิทักษ์สิทธิ์ผู้ให้ข้อมูลว่าข้อมูลในการสัมภาษณ์จะเป็นความลับ ใช้นามสมมติและมีการทำลายเมื่อเสร็จสิ้นการวิจัย ผลการวิจัยจะนำเสนอในภาพรวมเชิงวิชาการเท่านั้น ต่อจากนั้นดำเนินการนัดหมายในครั้งต่อไป ทั้งนี้คำนึงถึงความสะดวกของผู้ให้ข้อมูลเป็นหลัก

2. การสัมภาษณ์ในระยะแรก ๆ ผู้วิจัยจะเริ่มพูดคุยด้วยเรื่องทั่ว ๆ ไปโดยพยายามให้การสัมภาษณ์เป็นไปอย่างธรรมชาติ พร้อมกับการสังเกตกิริยาท่าทางของผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยผู้วิจัยมีเป้าหมายที่เฉพาะเจาะจงที่ต้องการทราบถึงการรับรู้ ความคิด และประสบการณ์ของผู้ให้ข้อมูล เพื่อนำไปสู่ความเข้าใจในกระบวนการปรับตัวของผู้ดูแลหลักในครอบครัวผู้สูงอายุอัลไซเมอร์ ซึ่งผู้วิจัยใช้ระยะเวลาประมาณ 45 นาที ถึง 1 ชั่วโมง ก่อนสิ้นสุดการสัมภาษณ์ผู้วิจัยและผู้ให้ข้อมูลจะทำความตกลงร่วมกันในการนัดสัมภาษณ์ครั้งต่อไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความต้องการและความสะดวกของ

ผู้ให้ข้อมูลเป็นสำคัญ ในการสัมภาษณ์ครั้งต่อ ๆ มาเป็นการการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกมุ่งเข้าสู่ประเด็นที่ต้องการโดยผู้วิจัยจะใช้แนวคำถามหลักที่ได้สร้างไว้ และใช้คำถามย่อยเจาะลึกข้อมูลที่ที่ยังไม่ชัดเจนกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ในการสัมภาษณ์ดังกล่าวผู้วิจัยได้ให้ผู้ให้ข้อมูลหลักได้แสดงความคิดและความรู้สึกอย่างอิสระ

3. การสังเกต ผู้วิจัยจะใช้หลักการสังเกตเพื่อช่วยในการค้นหาและประเมินข้อมูลในระหว่างการสัมภาษณ์ร่วมด้วย เพื่อวิเคราะห์และหาความสัมพันธ์โดยพิจารณาถึงปฏิสัมพันธ์และพฤติกรรม การแสดงออกของผู้ดูแลหลักกับผู้สูงอายุอัลไซเมอร์ เช่น น้ำเสียง สีหน้า แววตา และท่าทางของผู้ให้ข้อมูล ตลอดจนเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นรอบตัวขณะสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยมีการจดบันทึกแบบสรุปสั้น ๆ เฉพาะประเด็นที่สำคัญเพื่อช่วยเตือนความจำ แล้วจึงนำมาบันทึกรายละเอียดอีกครั้ง

4. การบันทึกภาคสนาม ใช้ทั้งวิธีการจดบันทึกและเทปบันทึกเสียงในระหว่างการสัมภาษณ์ หลังจากนั้น ผู้วิจัยถอดเทปและบันทึกข้อมูลให้เป็นระเบียบทุกครั้งหลังจากการสัมภาษณ์ เพื่อบันทึกเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทั้งหมด แล้วตรวจสอบและปรับปรุงข้อความให้ถูกต้อง ครบถ้วนสมบูรณ์เพื่อเตรียมคำถามสำหรับการสัมภาษณ์ในการเก็บข้อมูลครั้งต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจะกระทำไปพร้อมกับการรวบรวมข้อมูลตลอดระยะเวลาในการทำวิจัย โดยใช้วิธีวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) กล่าวคือ ภายหลังจากการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยจะมีการถอดเทปและบันทึกคำต่อคำ แล้วเขียนออกมาเป็นตัวอักษรในทุก ๆ คำพูด รวมทั้งข้อมูลที่ได้จากการบันทึกเกี่ยวกับอาการปฏิกิริยาและความรู้สึกของผู้ให้ข้อมูลหลัก และสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ผู้วิจัยมีการจัดระบบข้อมูล จำแนกหมวดหมู่ข้อมูลและมีการค้นหาข้อมูลที่ยังขาดเพื่อวางแผนในการสัมภาษณ์เก็บข้อมูลในครั้งต่อไป